

355.44(497.11 Београд)"1717"(093.2)
930.25:94(460)
COBISS.SR-ID 34915337

Критичко издање научне грађе
Примљен: 09. јул 2020.
Прихваћен: 27. новембра 2020.

МА Жарко Панић, докторанд
e-mail: zarezabalj@yahoo.com

ИЗВЕШТАЈ О ОПСАДИ БЕОГРАДА 1717. ГОДИНЕ ИЗ ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА ПЛЕМСТВА У ШПАНИЈИ*

АПСТРАКТ: У Историјском архиву племства у Толеду чува се извештај непознатог аутора о догађајима приликом опсаде Београда у августу 1717. године. У извештају се налазе подаци о војном поретку, ратним сукобима, експлозији једног великог складишта муниције, као и о броју мртвих и рањених у бици. Документ се налазио у породичном архиву куће Осуна, док га није преузео Национални историјски архив Шпаније, а потом је предат на чување поменутом архиву у Толеду. У раду се приказује овај документ, објављује његов интегрални текст и превод на српски језик.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: Опсада Београда 1717, Шпанија, војводство Осуна, Архив племства у Толеду, извештај

О бици за Београд 1717. постоје бројни историјски извори од којих су већина на немачком, а неки и на латинском, француском, руском итд.¹ На шпанском језику постоји извештај који се чува у

* Захвалност за стручну помоћ око превода документа из Историјског архива племства у Толеду дугујемо проф. Ксенији Шуловић са Одсека за романистику на Филозофском факултету у Новом Саду.

¹ Више о опсади Београда 1717. године: *Feldzüge des Prinzen Eugen von Savoyen nach den Feldakten nach den Feldakten und anderen authentischen Quellen hrg. von der Abteilung für Kriegsgeschichte des k.k. Kriegsarchivs Wien. Serie*

Историјском архиву племства (*Archivo Histórico de la Nobleza*) у Толеду. На српском језику до сада није објављен ниједан шпански извештај о опсади Београда 1717, те би овај документ могао бити значајан за даља истраживања пошто улога Шпанаца на југоистоку Европе од XVI до XVIII века није довољно расветљена. Његовим објављивањем досадашња знања би пре свега могла бити допуњена тиме што се у тексту наглашава улога одређеног шпанског официра у најважнијим тренуцима битке, што би могла бити још једна перспектива из које би се ови важни историјски догађаји могли посматрати.

Документ се чува у Историјском архиву племства (*Archivo Histórico de la Nobleza*) у Толеду који је основан 1993. године, а до 2007. је функционисао као секција Националног историјског архива Шпаније (*Archivo Histórico Nacional*). Овај архив је јединствена институција ове врсте, посвећена у потпуности племићким архивама које су настале захваљујући шпанском племству. Тренутно у Архиву племства има око 260 породичних архива различитих карактеристика, обима, географског порекла, што га чини центром породичних шпанских племићких архива, чуваром и конзерватором културног богатства ове врсте у тој земљи.²

Документ из Архива племства у Толеду у коме се говори о опсади Београда 1717. године настао је 16. августа 1717. у Београду, на њему нема ни потписа ни примаоца, а заведен је под сигнатуром: OSUNA, CT.198, D.53. Група фондова у којој се налази овај документ зове се *Архив војвода од Осуне*, а конкретан фонд *Војводство од Осу-*

II, Band 17 (Wien: Verlag des k. und k. Generalstabs, 1891). URL: <https://diglib.uibk.ac.at/ulbtirol/content/titleinfo/2962670> (приступљено 7. 10. 2019); Jean-Martin de La Colonie, *The Chronicles of an Old Campaigner M. De La Colonie 1692/1717*, (London: John Murray, 1904); URL: <https://archive.org/details/chroniclesofoldc00lacouoft?q=The+Chronicles+of+an+Old+Campaigner+M.+De+La+Colonie> (приступљено 21. 10. 2019); Бранко Бешлин, *Евгеније Савојски и његово доба* (Нови Сад: Матица српска, 2017); Милорад П. Радусиновић, „Руска вијест о паду Београда 1717. године”, *Зборник Матице српске за историју*, бр. 42, (1990), 129–131; Владо Драшковић, „Један француски извештај о борби за Београд 1717. године”, *Годишњак града Београда*, књ. VII, (1960), 67–89; Коста Протић, „Одломци из историје Београда”, *Годишњица Николе Чупића*, књ. 7, (1885), 237–322.

² <https://www.culturaydeporte.gob.es/cultura/areas/archivos/mc/archivos/nhn/presentacion/historia.html> (приступљено 31. 8. 2019)

не.³ Архив куће Осуна је скуп седам племићких архива обједињених с циљем да се прикупе све титуле у породици Телез Хирон. Кућа Осуна се најпре јавља кроз личност Педра Хирона, који је у XV веку добио за посед Осуну, место у Андалузији удаљено око 90 километара од Севиље. Први војвода од Осуне био је Педро Хирон де ла Кueva, који је ту титулу стекао 1562. године.⁴ У тренутку настанка документа о коме говоримо титулу војвода од Осуне носио је Хозе Телез Хирон, који је био високо позициониран на двору Филипа V.⁵

Извештај о опсади Београда 1717. године састоји се од текста написаног на три стране. Документ је оштећен на више места, а присутне су и грешке у навођењу имена историјских личности. Међутим, њихова имена се због историјског контекста углавном могу без већих потешкоћа препознати. У тексту се користе и скраћенице, али се уз одговарајуће приручнике може протумачити њихово значење. Документ је дигитализован и доступан је у електронској форми на страници <http://pares.mcu.es/>, која представља обједињени портал за шпанске архиве.⁶

³ <http://pares.mcu.es/ParesBusquedas20/catalogo/description/4309224?nm> (приступљено 31. 8. 2019)

⁴ У наредним вековима војводе од Осуне стекле су још неколико значајних племићких титула, али кућа Осуна је банкротирала крајем XIX века, те им је одузета сва имовина укључујући и архиву. Коначно, 1927. године, да би се спречило пропадање, њихова архива је прешла у власништво државе <http://pares.mcu.es/ParesBusquedas20/catalogo/description/3907726> (приступљено 31. 8. 2019)

⁵ Хозе Телез Хирон (1685–1733), генерал-лајтнант краљевске војске, изванредни посланик Филипа V у Француској када је ишао да тражи руку Лујзе Елизабете Орлеанске за његовог наследника Луиса. Augusto de Búrgos, *Blasón de España: libro de oro de su nobleza: reseña genealógica y descriptiva de la Casa Real, la grandeza de España y los títulos de Castilla*, tomo IV (Madrid: Imprenta de Don Pedro Montero, 1859), 312. Више о кући Осуна: Francisco Piferrer, *Nobiliario de los reinos y señoríos de España*, revisado por A. Rujula y Busel, (Madrid: Imprenta de Manuel Minulesa, 1858), 166–179.

⁶ У тренутку настанка историјског извора о коме говоримо шпански језик се већ налазио у својој модерној фази, која је почела у XVII веку, а подељена је на неколико фаза развоја кроз које је тај језик пролазио од тада до данас. Конкретно у XVIII веку трајала је тзв. предмодерна фаза. Културне активности у Шпанији су после завршетка Рата за шпанско наслеђе обновљене у духу рационализма. Основана је Шпанска краљевска академија 1713. године, а у наредним деценијама она је израдила речник (1726–1739), правопис (1741) и граматику (1771). Академија је потпуно потврдила принцип фонетског система изговора. Bohumil Zavřil, *Historia de la lengua española: Introduccion a la etimología* (Prague: Karolinum

У документу се истиче улога грофа Пинеса у борбама приликом заузимања Београда 1717. године. По свему судећи, у питању је Хуан Хасинто Васкез Варгас, гроф Пинос (1681–1754), шпански официр који је 1711. године са царем Карлом VI дошао у Аустрију. Титулу грофа од Пиноспуентеа добио је 1712. године од цара Карла VI као заслугу за учешће у Рату за шпанско наслеђе на страни Хабзбурга. Учествовао је у ратовима против Османског царства од 1715. до 1718. године и у ратовима на Сицилији, у време када је имао чин пуковника, како се и наводи у документу (*coronel Pines*). До чина фелдмаршала дошао је 1741. године.⁷

Треба поменути да је заједно са Карлом VI у Беч дошао и знатан број шпанских племића који су били врло утицајни на двору и представљали су тзв. шпанску странку. Један од пет племића на Карловом двору био је из Шпаније или Италије, што је било дво-струко више него у време Јозефа I.⁸ У бици за Београд учествовао је и 44. коњички пук Ахумада у коме је било много шпанских војника и официра чији је заповедник био пуковник Хуан Ахумада и Карденас који је стекао и чин фелдмаршала. То би могао бити разлог више да настане један овакав документ.⁹

Press, 2015), 19; Rafael Lapesa, *Historia de la Lengua Española* (Madrid: Gredos, 1981), 418. URL: <https://filologiaunlp.wordpress.com/> (приступљено 1. 9. 2019); Christopher J. Pountain, *A History of The Spanish Language through Texts* (London-New York: Routledge, 2001), 167; David A. Pharies, *A Brief History of the Spanish Language* (Chicago: University of Chicago Press, 2007), 149-150. Речник скраћеница: Ángel Riesco Terrero, *Diccionario de abreviaturas hispanas de los siglo XIII al XVIII :con un apéndice de expresiones y fórmulas jurídico-diplomáticas de uso corriente* (Salamanca: Ángel Riesco Terrero, 1983). URL: <https://archive.org/details/diccionariodeabr0000ries> (приступљено 6. 10. 2019)

⁷ Constantin von Wurzbach, *Biographische Lexikon des Kaiserthums Oesterreich*, Band 49 (Wien: Druck und Verlag der k.k. Hof und Staatsdruckerei, 1884) 305. URL: <http://www.literature.at/collection.alo?from=1&to=50&orderby=author&sortorder=a&objid=11104&page=> (приступљено 3. 11. 2019) Rafael de Fantoni y Benedí, *La milicia, fuente de nobleza: títulos y grandezas de España concedidos al estamento militar por Felipe V y Fernando VI*, *Emblemata: Revista aragonesa de emblemática*, num. 12, (2006), 143-155. URL: https://ifc.dpz.es/recursos/publicaciones/26/47/ebook2682_05.pdf (приступљено 24. 3. 2020).

⁸ William O'Reilly, „A Life in Exile: Charles VI (1685–1740) between Spain and Austria”, in: *Monarchy and Exile: The Politics of Legitimacy from Marie de Médicis to Wilhelm II*, ed. by Philip Mansel and Torsten Rott (London: Palgrave Macmillan, 2011), 79-80.

⁹ *Feldzüge des Prinzen Eugen*, 85, 144; Antonio Schmidt-Brentano, *Kaiserliche und k.k. Generale 1618-1815*, (Wien: Österreichisches Staatsarchiv, 2006), 3. URL: 218

Шпанија је на другој страни аустро-турски рат искористила да заузме Сардинију која је по Утрехтском миру припала Карлу VI. Из тог разлога је против ње формирана коалиција Светог римског царства немачког народа, Велике Британије, Француске и Холандије, па је 1718. године почео је Рат четворног савеза. Тај рат завршен је Хашким миром 1720. године, којим је између осталог Сардинију добило Војводство Савоја.¹⁰

Документ о опсади Београда који се налази у Историјском архиву племства у Толеду представљао је важну информацију за Шпанију у том тренутку с обзиром на то да је она била у лошим односима са царством Карла VI, а наредне године је започео и рат између њих. Извор информација је био извесни шпански официр који се налазио у аустријској служби, па су подаци о аустријском заузимању Београда преко Антверпена стигли у Шпанију. Војвода од Осуне, у чијој породичној архиви се налазио овај извештај, био је добро позициониран на двору Филипа V, те је вероватно тим путем шпански двор обавештен о догађајима који су се одиграли приликом освајања Београда у августу 1717. године.

Оригиналан текст на шпанском језику гласи:

„Campo de Belgrado a 16 de Agosto de 1717 a m

El dia 14 a las 7 de la mañana se obseruo en la plaza yn tan gran estruendo que ayn en nño campo temblo la tierra, y fue el haberse les bolado yno de sus mayores almagazeño a ruinando les grandisima cantidad de casas, y parte de las murallas hacia el sauo, y segun noticias muerto les y estropeado mas de 3000 personas. Este mismo dia a las sinco de la tarde en peso de los trauajos del ejercito turco, un fuego de focileria tan continuado, y fuerte que apenas hauia persona en nrās lineas que pudiese dispararles, y esto lo continuaron hasta esta noche como todo el dia 15 que amanezieron Con sus ramales por diferentes

<https://www.oesta.gv.at/benutzung/forschungshinweise/hinweise-fur-forschungsarbeit-in-den-bestaenden-des-oesterreichischen-staatsarchivs.html>
(приступљено 23. 10. 2019)

¹⁰ Фе Бахо Алварес, Хулио Хил Пећароман, *Историја Шпаније* (Београд: Clio, 2003), 162; Philippe-Paul comte de Ségur, *Historia moderna: Historia de España*, Vol. 29 (Madrid: Imprenta de la Real Compañía, 1838), 289-291.

partes a menos de 50 pasos de nr̃os fosos esto y otras circunstancias juntas a la del gran daño que rreciuiua toda ñra Armada la tenia poco satisfha, y hasta al mas pobre de corazon deseoso de pelear antes de sufrir mas t̃po semejantes y tan continuadas ympertinencias. Este mismo dia de rresulta' de un gran conzejo de Guerra, que ybo en ñro ejercito se dispuso este para salir a atacar el enemigo, y la misma noche a las nueve todo el ñro se puso en marcha y fue saliendo por los boquetes de nr̃as lineas y quedandose sobre las armas hasta esperar el dia al mismo tpo salieron a la mosque a las tropas destinadas para de tener qualquiera tentatiua que pudiesen hazerles de la plaza y esta mañana luego que rrompio el dia, que fue mas tarde que otras vezes a causa de yna niebla muy deenza /mas fauorable que dañosa a nosotros/ se empeso la batalla atacando por el zentro y costados a todo el ejercito turco encontrando bastante rrecistencia, en su ynfanteria que a poca distancia ynes de otre guarnecian sus ynfinitos trabajos y baterias rretirandose de ynes en otre, y bendiendo mucho mas caras que a lo hordinario sus yidas; pero nr̃a infanteria y Caualleria ayudada del Gr̃al de les ejercitos fue su diuina Mag seruido que arrostrase todo peligro, y que a las 10 de la mañana, ciento y ochenta mill Barbaros, se sepusiesen en yna total y precipitosa fuga, quedando les nr̃es no solo duenes del campo de Batalla y de toda la Arrtileria cansilleria pero tambien de todo /su hermoso/ campamento y bagaje todo lo qual que son las 7 de la tarde lo tienen, y a nr̃es soldados en el suyo, no quedando en el del enemigos de hauer hally estado, entre tanto y hasta aora no ha auido la menor apariencia de que les de la plaza y tentasen hazer salido siendo muy natural que lo pesaran en adelante y que a no pedir desde muy luego la capitulacion se les recitara la mas fauorable y para les que quedaren bivos las Galeras por quartel de inbierno el rejimiento del conde de Pines fue yno de les hombrados para contra la plaza pero hauiendo benido auiso a la Gr̃al que mandaua todo este cuerpo, de yn otro Gr̃al que guardaua la caueza de puentes al sabo, que les tartares habian bajado y hacia aquella parte y que si no le socorrian no podria subsistir; fue mandado dho Coronel Pines siendo las sinco de la mañana, con su rejimiento y dos esquadrones mas a su horden para este socorro y tomando la marcha como pedia el caso le suzedio yno bien particular, y no de poco honor, y fue que al pasar, por el zentro de ñra linea por la parte de adentro, y que esta estaua con toda la ynfanteria que antes la guarnecia, peleando con los enemigos y por

consecuencia no habia ni yn solo hombre de Armas en ella, mas de 2000 Jenizaros que benian a rollades de nuestra Caualleria de la derecha, en lugar de rretirarse emprendieron montar nña linea/ muy bien pesado/ a fin de rompernos la comunicacion de ella hazer un grande daño y confucion y de malas consecuencias en nño campo abista de esta ymportancia el mencionado regim^{to} justan^{de} de con les dos esquadrones abandonando, con la mayor precipitacion les cauallos y metiendose a la linea, lograron el contener a les Jenizaros, y a poco tpo la yista deber les hazer pedazos, y la muy grande satisfacion de que llegando su Alteza, ser^{ma}, al mismo tpo la mostraze de lo ejecutado y obseruando el dho Conde Pines que su rejimiento no salia fuera, pidio lizencia para ejecutarlo y abiendola conzedido que ayn no heran las 8 de la mañana lo ejecuto entrando en la Batalla, y auiendo salido bien de ella: se contento por despojo de hauer sido yna de les primeros que llegaron el campamento turco; yo aunque fatigado no he querido dejar de hazer esta breue relacion Concluyendo que lo que mucho bale cuenta algo pero es cierto que nuestro ejercito a derramado sangre como que nuestra ynfanteria a obrado balerosisimamente como tambien la caualleria forzando trincheras increyible huiendo padecido mucho algunos rrecogim^{dos}, pero carisimo amigo que gran dia a sido el de oy para la aygustima Casa y para toda la Cristianinad.

Esta relacion se escriuió donde y en el tpo que recita por yn oficial español del Conde de Pines que se hallo en toda la funcion, su discrecion manifiesta en todo lo que dize. Llego en Amberes a manos de Amigo en su carta de 3 de Sep^{se} dize=

En quanto a novedades por la adjunta vera lo que se (*печ нејасна*) a que deuo añadir que el dia 19 ynmediato al de la Batalla se rrindio Belgrado con las mismas Capitulaciones que Temsibra, ezepto los rebeldes.

Y los que se vyeron, de nño ejercito a la plaza dejaron en ella, 450 piezas de Artilleria, y toda la flota que tenian en la rriuera que seran hasta 60 embarcazion, entre galeras y saycas; aguardase la rrelazion de todo por mas este noche y luego que llegue la rremittire=

Por la relacion que lleuo del campo a Biena el⁸ Sarjento Grål conde conde de Hamilton del dia de la Batalla sufha en Viena de 21 de Agosto se saue que el ejercito Otomana se componia de 2000 hombreo de les quales murieron en el Campo Zerca de 400. La mayor parte

Jenizaros con el Haga y de n̄ra parte ayn que se dizen de dos a tres mill son muchos mas=

Las personas de distinction que se saue murieron de n̄ra parte el teniente Mariscal Grāl del campo Conde Hayben el Grāl de Batalla el Baron Dalberg el teniente coronel Conde de Palfi=el theniente coronel Principe de taris=el Marq de Clerezi=

Heridos el ser^{mo}, señor theniente Grāl Zesareo Principe Evjenio de Saboya que asistio a todo el fuego herido lijeramente en el Braso de Bala de Mosquete=el Mariscal Grāl Conde de Palfi,-el Grāl de Caualleria Conde de Montecoculi=el theniente Mariscal de campo Principe de Lobcobiz=el theniente Mariscal de Campo Principe Frederico de Bitenberga=el Grāl de Batalla Conde de Uuallis=el Grāl de Batalla, conde de ek=el Grāl de Batalla Principe de Hacia Cazal”

Превод текста са шпанског језика на српски гласи:

„Београдско бојно поље дана 16. августа 1717. године ујутру

Дана 14. августа 1717. године, у седам часова ујутро, на тврђави је одјекнула стравична бука од које је задрхтала земља и на нашем пољу. Десило се, заправо, да је њихова највећа убојита справа уништила велики број кућа, део бедема према Сави и да је, како са знајемо, убила и ранила преко 3.000 људи¹¹. Истог дана, у пет поподне, турска војска је кренула у силовит артиљеријски напад који је трајао читаву ноћ, онемогућивши да било ко из наших редова запуца. У освит наредног дана, 15. августа, њихови одреди били су на све стране и то на мање од 50 корака од наших ровова. Упркос великим губицима и незадовољству наше Армаде, чак и они најмалодушнији су више желели да се боре него да још дуго трпе овакву срамоту.

Истог дана, након одлуке Великог ратног савета наше војске, у девет сати увече, наши одреди су кренули у напад на непријатеља

¹¹ Аустријски топови су погодили магацин са муницијом. Експлозија се догодила између шест и седам ујутро, а била је толико јака да су минарети са џамија као и кровови суседних кућа одлетели у ваздух. Жан Мартин де ла Колон у својим мемоарима помиње да је погинуло више од 4.000 људи. Бранко Бешлин, *н.д.*, 509; *Feldzüge des Prinzen Eugen*, 134; Дејан Микавица и др, *Срби у Хабзбуршкој монархији од 1526. до 1918*, књ.1 (Нови Сад: Прометеј, 2016), 188; Jean Martin de La Colonie, *op. cit.*, 429.

кроз пролазе наших редова, с подигнутим оружјем чекајући јутро.¹² У исто време из тврђаве су незаустављиво кренуле и трупе које су до тада мировале. То јутро свануло је касније него уобичајено, због густе магле која нам је ишла у прилог¹³. Битка је започела нападом на централне и бочне делове турске војске, чија је пешадија давала жесток отпор уз непрекидна и снажна дејства са мале удаљености, померајући батерије с једне на другу страну, штитећи више своја лица него своје животе; међутим, суочивши се са опасном ситуацијом, наша пешадија и коњица су уз помоћ генерала величанствене војске успеле у 10 ујутро да приморају на повлачење и потпуни бег стотину осамдесет хиљада варвара, остављајући нама до 7 часова поподне не само власт над бојним пољем и читавом артиљеријом него и над њиховим величанственим логором и преносивом војном опремом. У међувремену, све до сада није било ни најмањег наговештаја да ће предати тврђаву и да ће покушати да оду и било је сасвим разумљиво да се очекује њихово напредовање. Нико није очекивао да ће капитулација за њих бити најповољнија. Међу онима који су остали живи на галијама као и у зимским склоништима¹⁴, пук грофа Пиноса био је један од најхрабријих приликом напада на тврђаву, међутим, посредством генерала који је командовао целим овим корпусом¹⁵ стигло је обавештење од другог генерала који је

¹² Сви генерали једне армије образовали су Велики генералштаб. Његови чланови узимали су учешћа у ратном савету који је командант армије обавезно сазивао по важним питањима, али за чија мишљења није био везан. Petar Томас, *Vojna istorija* (Beograd: Vojno delo, 1959), 688.

¹³ У Колоновим мемоарима један део текста о опсади Београда је насловљен са *Пријатељска магла*. Jean Martin de La Colonie, *op. cit.*, 443.

¹⁴ Зимска склоништа или бараке која се користе зими када нема војних операција у шпанској војној терминологији зову се *cuarteles de invierno*. Juan de Mariana, *Historia de general de España (Aumentada hasta el pronunciamiento de setiembre de 1840)*, tomo XV (Madrid: Imprenta de Don Leonardo Nuñez de Vargas, 1841), 182.

¹⁵ За чување шанца и осигурање против изласка из тврђаве команда је поверена командантима коњице подмаршалу Виару и двојици генерал-мајора, грофу Лантиерију и Орсетију. Под њиховом командом налазили су се одреди Монтекукулија, Гравена, Галвеса, Васкеза, идр. *Feldzüge des Prinzen Eugen von Savoyen*, 139. B. Драшковић, *н.д.*, 70. Franz von Kausler, *Atlas des plus mémorables batailles, combats et sièges des temps anciens du moyen age et de l' age moderne, en 200 feuilles* (Karlsruhe et Fribourg: Librairie et etablissement lithographique de B. Herder, 1831), 46-50.

чувао мостобран на Сави да су се до тог дела спустили Татари¹⁶ и да неће моћи да опстане уколико му се не помогне¹⁷. У пет часова ујутро пуковнику Пиносу је наређено да са његовим пуком и са још два ескадрона под његовом командом крене у помоћ. Поневши се часно у тој ситуацији, прошао је кроз централни део наше линије с унутрашње стране пешадије која ју је раније бранила, борећи се против непријатеља, након чега није остао ниједан наоружани човек. Више од 2.000 јаничара које је потукла наша коњица здесна¹⁸, уместо да се повуку, кренули су да се пењу према нашој линији /веома добро утврђеној/ с циљем да нам прекину комуникацију са њом и да нам нанесу велику штету и конфузију, што би нанело штету нашем бојишту. Спознавши значај тога, поменути пук је, заједно са два ескадрона, убрзано напустио коњицу и ступио у линију, успевши да обузда јаничаре и да их за кратко времена покоси, а на огромно задовољство његовог пресветлог Величанства који је, посматрајући шта се догађа, приметио да наш гроф Пинос тражи дозволу за излазак свог пука. Пошто је добио дозволу, ушао је у битку иако још није било ни осам ујутро и из ње успешно изашао: задовољан што је био један од првих који су стигли у турски логор. Упркос умору који осећам, нисам желео да престанем да пишем овај кратки извештај сматрајући да он много вреди будући да је наша војска истински лила крв и да су се наша пешадија и коњица понеле веома храбро док су пробијале шанчеве, невероватно подносећи неколико повлачења, али, најдражи пријатељу, овај дан је велик за божанствену царску кућу и за читаво хришћанство.

Овај извештај је написао један шпански официр грофа Пиноса који је лично био на месту и у време самог догађаја. Његова дискреција се огледа у свему што каже. Стигло у Антверпен у руке пријатеља у чијем извештају од 3. септембра, каже:

¹⁶ Дванаестог августа 1717. дојахало је 30.000 Татара који су се улогорили на Дедињу. Б. Бешлин, *н.д.*, 509.

¹⁷ Подмаршал Виар је у критичном моменту позвао у помоћ коњанике грофа Пиноса (Васкеза). *Feldzüge des Prinzen Eugen von Savoyen*, 170.

¹⁸ Турска војска је била одбачена аустријском левокрилном коњицом, али се прибрала и повезала са другим већим јединицама с циљем да неке од њих нападну чело коњице, а друге да је нападну са леђа или бар са бока. В. Драшковић, *н.д.*, 72.

Што се тиче новости које ће ваша висост видети у прилогу (вас), обавештавам да је Београд капитулирао одмах након битке, деветнаестог дана, под истим условима као и Темишвар¹⁹ изузев побуњеника²⁰.

Према ономе што је виђено, наша војска је у тврђави оставила 450 комада артиљерије, читаву флоту која је била на обали, до 60 бродова, међу галијама и шајкама; сачекај целокупни извештај који ћу чим стигнем вечерас послати=

Према извештају о одиграној бици, који је 21. августа у Беч донео сјајни наредник, генерал гроф Хамилтон²¹, познато је да је османску војску чинило 2.000 људи од којих је на бојишту погинуло близу 400, као и највећи део јаничара заједно са агом. Иако се говори да је на нашој страни било две до три хиљаде људи, било их је много више²²=

Међу лицима за која се зна да су погинула били су: подмаршал гроф Хаубен²³, генерал поручник барон Далберг²⁴, потпуковник Палфи²⁵= потпуковник војвода Таксис²⁶= маркиз де Клеричи²⁷=

¹⁹ По дозволи Савојског, предаја Темишвара требало је да послужи као основа за преузимање града. *Feldzüge des Prinzen Eugen von Savoyen*, 176.

²⁰ Условe под којима ће бити извршена капитулација Београда диктирао је Савојски 18. августа 1717. године. У првом члану се каже да ће одмах престати свако непријатељство, изузев ако се мимо очекивања догоди неки неред. В. Драшковић, *н. д.*, 74.

²¹ Гроф Јохан Андреас фон Хамилтон (1679–1738), преко њега је Евгеније Савојски послао у Беч вест о победи, где је Хамилтон стигао 19. августа 1717. године, што значи да је од Београда до Беча стигао за три дана. Хамилтон је 1723. године добио чин генерала коњице, служио је у Банату, а 1734. премештен је у Италију. С. Wurzbach, *op.cit.*, Band 7 (Wien: Aus der kaiserlich-königlichen Hof und Staatsdruckerei, 1861), 265; М. Радусиновић, *н. д.*, 130.

²² Извор је добро проценио да су аустријски губици много већи. У литератури се наводи да они су заправо били око 6.000 људи. Турски губици су били око 10.000 погинулих, 5.000 рањених и исто толико заробљених. *Feldzüge des Prinzen Eugen von Savoyen*, 171; Virginia H. Aksan, *Ottoman Wars 1700-1870: An Empire Besieged* (London, New York: Routledge, 2014), 102.

²³ Гроф Јохан Георг Хаубен (1657–1717).

²⁴ Дамиан Казимир фон Далберг (1675–1717), припадао је немачкој племићкој породици Далберг из Рајнске области.

²⁵ Јанош Палфи (1696–1717), најстарији син палатина Угарске.

²⁶ Феликс Турн-Таксис (1686–1717), учествовао у бици код Петроварадина 1716. године, где је његова јединица показала необичну храброст. С. Wurzbach, *op.cit.*, Band 45 (Wien: Druck und Verlag der k.k Hof und Staatsdruckerei, 1882), 71.

²⁷ Карло Ђорђо Клеричи (1696–1717), у оригиналном тексту неправилно пише Де Клерези. Чланови ове ломбардијске породице су били официри у шпан-

Међу рањеницима су пресветли господин генерал-потпуковник царски војвода Евгеније Савојски, који је током читаве борбе био присутан и који је од метка мускете лакше рањен у руку генерал фелдмаршал барон Палфи²⁸, – коњички генерал барон Монтекокули²⁹, подмаршал војвода Лобковиц³⁰, подмаршал војвода Фридрих Виртембершки³¹, генерал мајор барон Валис³², генерал мајор барон Ек³³, генерал мајор војвода Хесен Касел.”

ској војсци. Claudio Donati, „*The Profession of Arms and the Nobility in Spanish Italy: Some Considerations*”, in: *Spain in Italy: Politics, Society, and Religion 1500-1700*, ed. by Thomas James Dandeleit, John A. Marino, vol. 32 (Brill: Leiden-Boston, 2007), 317–318.

²⁸ Јанош Палфи (1659–1751), палатин Угарске од 1741. до 1751. године.

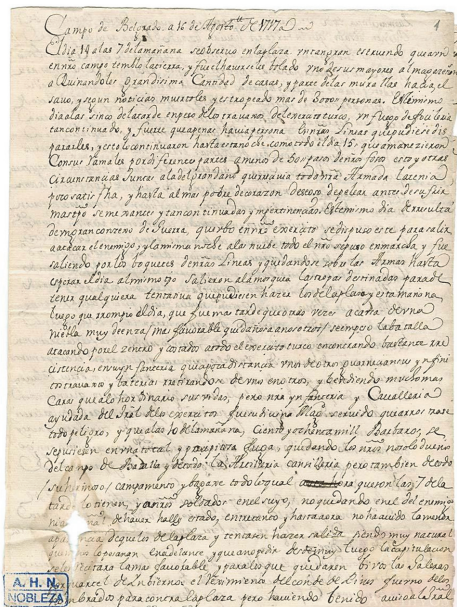
²⁹ Гроф Херкулес Пиус Монтекуколи-Ладерки (1664–1729), чин коњичког генерала стекао је 7. маја 1716, а фелдмаршала 10. октобра 1723. године. A. Schmidt-Brentano, *op.cit.*, 66. Породица Монтекуколи је била једна од најстаријих и најпознатијих племићких породица из северне Италије, односно Војводства Модене. Херкулес Пиус се борио на страни Хабзбурга против Ракоцијевих устаника, као и против Француза. C. von Wurzbach, *op.cit.*, Band 19 (Wien: Druck und Verlag der k.k Hof und Staatsdruckerei, 1868), 43–45.

³⁰ Јозеф Антон Аугуст Лобковиц (1681–1717).

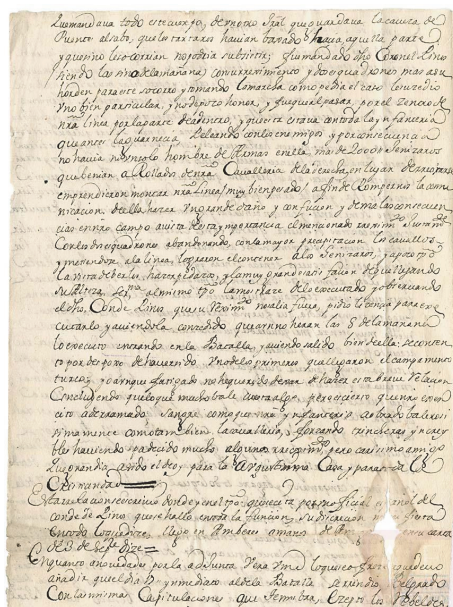
³¹ Принц Фридрих Лудвиг Виртембершки (1690–1734), учествовао је у Рату за шпанско наслеђе, а у опсади Београда 1717. године се истакао својом храброшћу. C. Wurzbach, *op.cit.*, Band 58 (Wien: Druck und Verlag der k.k Hof und Staatsdruckerei, 1889), 239.

³² Гроф Франц Паул Валис (1677–1737). Он је био први командант Београда после успешно завршене опсаде и на том месту је остао до 1727. године. C. Wurzbach, *op.cit.*, Band 52 (Wien: Druck und Verlag der k.k Hof und Staatsdruckerei 1885), 258; *Feldzüge des Prinzen Eugen von Savoyen*, 170.

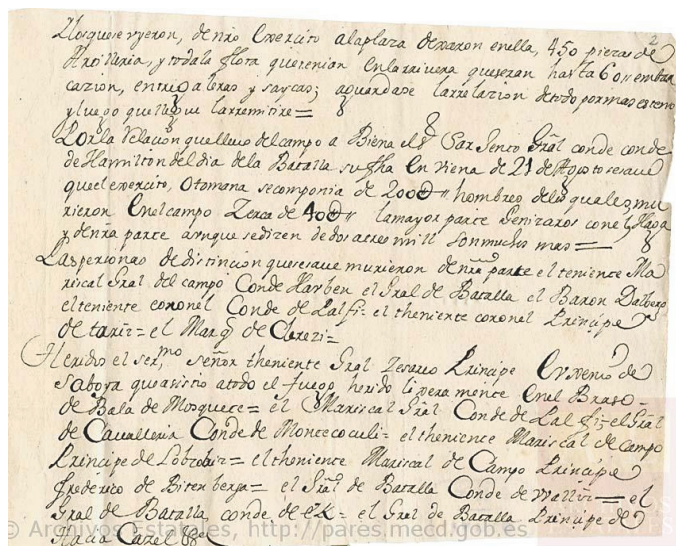
³³ Јохан Карл фон Ек, један од команданата друге коњичке линије на левом крилу аустријске војске. В. Драшковић, *н.д.*, 68–69.

1. Прва страна документа

2. Друга страна

3. Трећа страна

ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА

Необјављени извори

Archivo Histórico de la Nobleza –Toledo

Grupo de Fondos- 1. Archivo de los Duques de Osuna

Fondo-1.1. Ducado de Osuna

Објављени извори

Feldzüge des Prinzen Eugen von Savoyen nach den Feldakten nach den Feldakten und anderen authentischen Quellen hrg. von der Abteilung für Kriegsgeschichte des k.k. Kriegsarchivs Wien. Serie II (Bd. 17), Wien: Verlag des k.k. Generalstabs, 1891.

La Colonie, Jean-Martin de, *The Chronicles of an Old Campaigner M. De La Colonie 1692/1717*. London: John Murray, 1904.

Литература

Aksan, Virginia. *Ottoman Wars, 1700-1870: An Empire Besieged*. London, New York: Routledge, 2014.

Алварес Фе Бахо и Пећароман Хулио Хил. *Историја Шпаније*. Београд: Clio, 2003.

Бешлин, Бранко. *Евгеније Савојски и његово доба*. Нови Сад: Матица српска, 2017.

Búrgos, Augusto. *Blasón de España: libro de oro de su nobleza: reseña genealógica y descriptiva de la Casa Real, la grandeza de España y los títulos de Castilla*, tomo IV. Madrid: Imprenta de Don Pedro Montero, 1859.

Donati, Claudio. „*The Profession of Arms and the Nobility in Spanish Italy: Some Considerations*”, in: *Spain in Italy: Politics, Society, and Religion 1500-1700*, ed. by Thomas James Dandeleit, John A. Marino, vol. 32, 299-325. Brill: Leiden-Boston, 2007.

Драшковић, Владо. „Један француски извештај о борби за Београд 1717. године”. *Годишњак града Београда*, књ. VII, (1960), 67–89.

Fantoni y Benedí, Rafael. *La milicia, fuente de nobleza: títulos y grandezas de España concedidos al estamento militar por Felipe V y Fernando VI*, Emblemata: Revista aragonesa de emblemática, num. 12, (2006), 143-156.

Hagard, Juan Villasana. *Handbook for Translators of Spanish Historical Documents*. Austin: University of Texas, 1941.

Kausler, Franz. *Atlas des plus mémorables batailles, combats et sièges des temps anciens du moyen age et de l' age moderne, en 200 feuilles*. Karlsruhe et Fr-ibourg: Librairie et etablissement lithographique de B. Herder, 1831.

Lapesa, Rafael, *Historia de la Lengua Española*, Madrid: Gredos, 1981.

Mariana, Juan. *Historia de general de España (Aumentada hasta el pronunciamiento de setiembre de 1840)*, tomo XV. Madrid: Imprenta de Don Leonardo Nuñez de Vargas, 1841.

Микавица Д., Лемајић Н., Васин Г., Нинковић Н. *Срби у Хабзбуршкој монархији од 1526. до 1918*, књ.1. Нови Сад: Прометеј, 2016.

O'Reilly, William. „A Life in Exile: Charles VI (1685–1740) between Spain and Austria”. In: *Monarchy and Exile: The Politics of Legitimacy from Marie de Médicis to Wilhelm II*. Ed by Philip Mansel and Torsten Riotte, 66-90. London: Palgrave Macmillan, 2011.

Pharies, David. *A Brief History of the Spanish Language*. Chicago: University of Chicago Press, 2007.

Piferrer, Francisco. *Nobiliario de los reinos y señorios de España*, revisado por A. Rujula y Busel, Madrid: Imprenta de Manuel Minulesa, 1858.

Pountain, Christopher. *A History of The Spanish Language through Texts*. London-New York: Routledge, 2001.

Радусиновић, Милорад. „Руска вијест о паду Београда 1717. године”. *Зборник Матице српске за историју*, бр. 42, (1990), 129–131.

Schmidt-Brentano, Antonio. *Kaiserliche und k.k.Generale 1618-1815*. Wien: Österreichisches Staatsarchiv, 2006.

Séгур, Philippe-Paul. *Historia moderna: Historia de España*, Vol. 29. Madrid: Imprenta de la Real Compañía, 1838, 289-291.

Terrero, Ángel Riesco. *Diccionario de abreviaturas hispanas de los siglo XIII al XVIII: con un apéndice de expresiones y fórmulas jurídico-diplomáticas de uso corriente*. Salamanca: Ángel Riesco Terrero, 1983.

Tomac, Petar. *Vojna istorija*. Beograd: Vojno delo, 1959.

Wurzbach, Constantin. *Biographische Lexikon des Kaiserthums Oesterreich*. Wien: Druck und Verlag der k.k Hof und Staatsdruckerei, 1861, 1868, 1884, 1885, 1882, 1889.

Zavadil, Bohumil, *Historia de la lengua española: Introduccion a la etimología*. Prague: Karolinum Press, 2015.

Електронски извори

<https://archive.org>

<https://www.culturaydeporte.gob.es>

<http://diglib.uibk.ac.at>

<https://dle.rae.es/>

<https://filologiaunlp.wordpress.com>

<https://ifc.dpz.es>

<http://www.literature.at>

<https://www.oesta.gv.at/>

<http://pares.mcu.es>

MA Žarko Panić,

e-mail: zarezabalj@yahoo.com

**REPORT ABOUT THE SIEGE OF BELGRADE
IN 1717 FROM THE HISTORICAL ARCHIVE
OF THE NOBILITY IN SPAIN**

(Summary)

During the Siege of Belgrade in August 1717, a report was written by an anonymous Spanish officer about the events which had happened during the conquest of the city by the Austrian army. The report was written in Spanish and has been preserved in the Historical Archive of the Nobility in Toledo. The report told about military order, battle operations, and also about names of dead and wounded in the battle. This report presented an important piece of information for Spanish Empire in that moment, because Spain was in hostile relations with the Empire of Charles VI, with which it would go in war the following year. By this report, the Spanish court was informed about the Austrian victory, because the Duke of Osuna, whose family archive this report belonged to, was a well positioned person in the court of Spanish king Philip V.

KEY WORDS: *Siege of Belgrade 1717, Spain, Duke of Osuna, Nobility Archive in Toledo, report.*